

О. О. Томин*

ПРИНЦИПИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В ГАЛУЗІ МИСЛИВСТВА ТА ПОЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ

Принципи державного управління є відправними засадами впливу держави на ту чи іншу сферу суспільного життя, в тому числі й у галузі мисливства та полювання.

Безумовно, загальні та галузеві принципи були об'єктом дослідження багатьох вітчизняних та російських науковців, зокрема, вони висвітлені у наукових працях Н. П. Асланян, Г. А. Волкова, В. В. Книша, А. М. Колодія, Є. Г. Комісарової, Л. Л. Чаусової, Л. М. Щеннікової та багатьох інших.

Однак поза увагою науковців залишились принципи державного управління в галузі мисливства та полювання, які потребують окремого наукового дослідження, яке дозволить конкретизувати завдання і функції державного управління в галузі використання та охорони мисливської фауни

Враховуючи зазначене з метою визначення поняття принципів державного управління в галузі мисливства та полювання та їх особливостей, у межах даного дослідження вирішенню підлягають наступні завдання:

1) визначення прав і обов'язків державних, самоврядних, громадських органів з організації, раціонального використання, відтворення тваринного світу та забезпечення його охорони;

2) систематизація принципів державного управління у галузі мисливства та полювання;

3) розробка науково обґрунтованих пропозицій щодо законодавчого закріплення найбільш важливих з них.

Їх дослідження, на наш погляд, варто розпочати з розуміння поняття та юридичної природи державного управління у галузі мисливства та полювання, а вже потім перейти до дослідження особливостей та різновидів самих принципів державного управління у цій сфері.

Державне управління є найважливішою сферою державної діяльності в галузі ведення, використання та охорони мисливського господарства України.

З позицій адміністративного права, державне управління визначається як виконавчо-розпорядча, організаторська та інша владна діяльність¹.

У загальнотеоретичному тлумаченні державне управління в галузі мисливського господарства та полювання — це:

а) особливий інститут фауністичного права, який включає в себе сукупність правових норм, що визначають права і обов'язки державних, самоврядних, громадських органів з організації, раціонального використання, відтворення тваринного світу та забезпечення його охорони;

б) діяльність відповідних органів державного управління стосовно диких тварин і птахів.

У першу чергу, державне регулювання, базується на певних принципах, основоположних засадах.

Ефективне державне управління в даній галузі забезпечується за умови неухильного додержання певних принципів — основних засад, якими керуються органи державного управління, виконуючи покладені на них повноваження у даній сфері. Зокрема, комплексну і обґрунтовану характеристику принципів екологічного права зробила Л. Л. Чаусова. Під ними вона розуміє виражені в еколого-правових актах основоположні юридичні засади, положення, риси, що визначають направленість галузі права і відповідно до яких здійснюється регулювання екологічних відносин, що базуються на об'єктивно існуючих природних чинниках².

На нашу думку, всі принципи у галузі мисливства та полювання можна поділити на дві групи. Першу групу утворюють загальні принципи державного управління, другу групу — спеціальні принципи, характерні для екологічного законодавства і охорони мисливських тварин.

© Томин О. О., 2009

* суддя Івано-Франківського міського суду

¹ Малиновський В. Я. Державне управління: Навч. посібник. — Луцьк: Ред.- вид. відділ "Вежа" Волинського державного університету ім. Лесі Українки, 2000. — С. 27; *Голосніченко І. П.* Адміністративне право України: основні категорії і поняття. — К.: МАУП, 1998. — С. 27.

² Чаусова Л. Л. Принципи екологічного права: Автореферат дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.06. — Х., 1998. — С. 6.

До загальних принципів державного управління відносяться:

- принцип верховенства права;
- принцип законності державного управління;
- принцип народовладдя й участі громадян та їх об'єднань у державному управлінні;
- принцип пріоритету та гарантування прав і свобод особи при здійсненні державного управління;

управління;

- принцип рівноправності громадян в управлінні;
- принцип гласності.

До спеціальних принципів належать:

- забезпечення комплексного підходу до охорони мисливських тварин;
- забезпечення поєднання галузевих, міжгалузевих і територіальних засад;
- забезпечення раціонального ведення мисливського господарства;
- забезпечення науково-обґрунтованого підходу до заходів державного управління у галузі мисливського господарства та полювання;
- забезпечення стимулювання належного використання та охорони мисливських тварин;
- принцип розподілу господарських та контрольних функцій у галузі ведення мисливського господарства та полювання.

Принцип верховенства права закріплений у ст. 8 Конституції України³. Він полягає у тому, що Конституція України має найвищу юридичну силу, закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй. Тобто здійснюючи свою діяльність, органи державного управління повинні враховувати юридичну силу нормативно-правових актів.

Принцип законності державного управління пов'язаний з тим, що органи державного управління, їх посадові особи здійснюють свої повноваження у межах, на підставі та у спосіб, що встановлені Конституцією та законами України. Принцип законності забезпечується вимогою особистої відповідальності посадової особи, службовця, громадянина за свої незаконні дії, і кожен має право на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень.

Принцип народовладдя та участі громадян і їх об'єднань у державному управлінні полягає в тому. Що носієм суверенітету і єдиним джерелом державної влади, а відповідно і державного управління в Україні, є народ. Народ здійснює владу безпосередньо через органи державної влади і органи місцевого самоврядування. Відповідно громадяни України і їх об'єднання мають право здійснювати громадський контроль за діяльністю у галузі мисливського господарства та полювання, брати участь в управлінні державними справами, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Принцип пріоритету і гарантування прав та свобод особи характеризується тим, що особа є найвищою цінністю, а держава і її органи управління відповідають за свою діяльність перед людиною. Тобто, здійснюючи державне управління, будь-який орган держави не вправі обмежувати права і свободи особи, які передбачені Конституцією і законами України.

Зміст принципу гласності в державному управлінні характеризується тим, що кожен громадянин має право вільного доступу до інформації щодо діяльності органів державної влади, крім випадків, коли такі відомості становлять державну таємницю або іншу таємницю, захищену законом. Крім того, ст. 50 Конституції України гарантує право вільного доступу до інформації про стан довкілля. Даний принцип сприяє підконтрольності органів державного управління з боку населення.

Окрім загальних принципів державного управління, слід виділити також спеціальні принципи охорони мисливської фауни.

Так наприклад, принцип науково-обґрунтованого підходу до заходів державного управління у галузі мисливського господарства та полювання передбачає розроблення на науковій основі програм використання та охорони мисливських тварин, подальше вивчення законів природи та їх правильне застосування. Тобто, усі заходи державного впливу повинні бути обґрунтовані з різних наукових точок зору. При цьому слід застосовувати знання науковців різних галузей, що торкаються охорони річок: юристів, економістів, біологів, спеціалістів водного господарства. Принцип забезпечення стимулювання належного використання та охорони мисливських тварин є досить актуальним на сьогоднішній день,

³ Конституція України від 28.06.1996 р. // ВВР. — 1996. — № 30. — Ст. 141.

коли в основі правової охорони мисливських повинна знаходитися економічна зацікавленість її суб'єктів. Суть даного принципу зводиться до закріплення економічних заходів у правовій площині з метою стимулювати раціональне використання і підвищення кількості чисельності мисливських тварин, а також з метою затримання порушників правил полювання державними і громадськими мисливськими інспекторами, егерями. Стимулювання слід розуміти у двох аспектах — використання заохочувальних засобів і застосування санкцій⁴.

Інший спеціальний принцип державного управління у галузі мисливського господарства та полювання полягає в тому, що при здійсненні державного управління слід поєднувати галузеві, міжгалузеві і територіальні засади. Метою даного принципу є забезпечення більш ефективного впливу на об'єкт управління, уникаючи різного роду суперечностей між вертикальними і горизонтальними напрямками управління. Суть його зводиться до врахування потреб та інтересів адміністративно-територіальних одиниць при здійсненні державного управління. Адже державне управління буде тоді ефективне, коли буде розумне поєднання засад централізації та децентралізації.

Державне управління в галузі мисливського господарства та полювання Карпатського регіону України повинно також здійснюватися з врахуванням лісомисливського районування, закріпленого Порядком проведення упорядкування мисливських угідь, затвердженим Держкомлісгоспом України від 21.06.2001 р., № 56⁵. Зміст даного принципу полягає в тому, що мисливські угіддя Карпатського регіону України розміщені на території чотирьох областей і складають єдину природну систему зі своїми особливостями. Тому при управлінні ними слід координувати і узгоджувати діяльність органів зазначених адміністративно-територіальних одиниць (областей).

У зв'язку з тим, що охорона мисливських тварин пов'язана з раціональним використанням і відтворенням мисливських ресурсів і неможливо ефективно здійснювати охорону мисливських угідь без їх раціонального використання та відтворення, одним із спеціальних принципів державного управління у галузі мисливського господарства та полювання є раціональне ведення мисливського господарства, яке передбачає розробку систем забезпечення відтворення високопродуктивних популяцій, перегляд строків мисливства та обмежень на нього і створення сервісу для мисливців, зокрема зарубіжних любителів полювання, формування гнучких цін на добування мисливських тварин з урахуванням міжнародного рівня вартості даного виду рекреації, формування сітки вольєрних господарств.

Принцип розподілу господарсько-експлуатаційних та контрольно-наглядових функцій спеціальних органів державного управління у галузі мисливського господарства та полювання є досить важливим принципом державного управління. Зводиться він до того, що один і той же спеціальний орган державного управління не може виконувати контрольно-наглядові функції управління охороною і використанням мисливських ресурсів і одночасно функції з господарського використання відповідних ресурсів. Зрозуміло, що орган, який здійснює господарську діяльність, не буде ефективно здійснювати контроль за цією ж діяльністю, тобто сам себе контролювати. Така ситуація призводить до абсурду. Тому метою даного принципу є забезпечення об'єктивності екологічного контролю і нагляду та ефективність дії права в галузі охорони тваринного світу.

На нашу думку, спеціальні принципи державного управління в галузі мисливського господарства та полювання доцільно було б закріпити у Розділі II Закону України "Про мисливське господарство та полювання", що дозволило б більш точно окреслити основні екологічні засади державного управління в галузі мисливського господарства та полювання, на законодавчому рівні визначити основні положення, яких необхідно дотримуватися при здійсненні державного управління в галузі мисливського господарства та полювання. Визначення принципів сприяє більш чіткому розумінню діяльності органів, що здійснюють державне управління в галузі мисливського господарства та полювання, удосконаленню їх діяльності у сфері державного управління охороною Карпатського тваринного світу.

*Стаття рекомендована до друку Навчально-консультаційним центром
Одеської національної юридичної академії у м. Івано-Франківську
(протокол № 3 від 18 лютого 2009 року)*

⁴ Даниленко О. В. Стимулирование охраны природы в народном хозяйстве. (Организационно-правовые проблемы). — М.: Наука, 1989. — С. 12.

⁵ Порядок проведення упорядкування мисливських угідь, Затверджено Наказом Державного комітету лісового господарства України від 21.06.2001 р., № 56 // ОВУ. — 2001. — № 36. — Ст. 311.